

ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ РОСЛИННОГО УГРУПОВАННЯ ЗА УЧАСТЮ *STIPA CAPILLATA L.* НА ТЕРИТОРІЇ М. КОСТЯНТИНІВКИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Бажанова Марина Володимирівна

студентка

Волкова Руслана Євгенівна

Старший викладач

Харківський національний педагогічний університет

ім. Г. С. Сковороди

м. Харків, Україна

Вступ. / Introductions. *Stipa capillata L.* рідкісний вид, який занесено до Червоної книги України [4]. Цей вид значно поширений по Україні й здебільшого охороняється в заповідниках та національних пам'ятках природи. На зменшення чисельності цього виду впливають: розорювання степових ділянок, надмірний випас худоби, забудови, терасування та заліснення степових схилів.

Також *Stipa capillata L.* не може розростатися на територіях з великою фітоценотичною конкуренцією. *Stipa capillata L.* в місцях масового зростання виступає як протиерозійна і ґрунтоутворююча рослина. Завдяки здатності утворювати щільні дернини, ковила волосиста може затримувати часточки ґрунту і захищати його поверхню від розмивання [1].

Хоча здебільшого *Stipa capillata* трапляється у степах, на кам'янистих схилах, по чагарниках, на галявинах та узліссях, ми знайшли цей червонокнижний вид на території м. Костянтинівки Донецької області.

Мета роботи. / Aim. Метою даної роботи було дослідження асоціації рідкісного виду *Stipa capillata L.*, що зростає в місті Костянтинівка Донецької області.

Матеріали та методи. / Materials and methods. Основу наукової роботи становлять результати флористичних та геоботанічних досліджень території, на якій трапляється червонокнижний вид *Stipa capillata*. Обстеження проводили протягом червня 2022 р. на території м. Костянтинівка Донецької області.

Основними методами дослідження були польові (маршрутно-екскурсійні та геоботанічні), під час яких вивчено видовий склад асоціації рідкісного виду *Stipa capillata*, особливості морфолого-екологічних особливостей видів, зібрано рослини для визначення і гербаризації за загальноприйнятою методикою [2], та камеральні: практичні (визначення рослин за визначником [3], гербаризація рослин та монтування гербарію [2], визначення життєвих форм за Раункієром, господарського значення рослин, перевірку таксономічної приналежності видів проводили за WFO PlantList [5]).

Результати та обговорення. / Results and discussion. У результаті дослідження флористичного складу рослинного угруповання за участю червонокнижного виду *Stipa capillata* виявлено 34 види рослин, що групуються у 32 роди, 13 родин, 2-х класів відділу Magnoliophyta. Проаналізовано провідні родини. Узагальнені дані наведено у табл. 1.

Таблиця 1

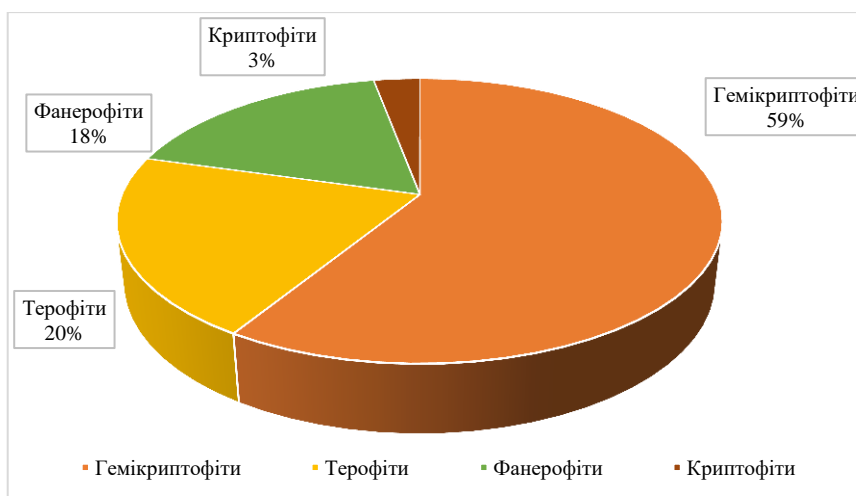
Провідні родини дослідженого рослинного угруповання

№ з/п	Родини	Кількість видів	
		Абсолютна, шт.	Відносна, %
1.	Asteraceae – Айстрові	9	26,5
2.	Brassicaceae – Капустяні	6	17,6
3.	Poaceae – Злакові	5	14,7
Разом		20	58,8

За результатами, що наведені в табл. 1 можна побачити, що до провідних належать 3 родини – Asteraceae (26,5%), Brassicaceae (17,6%) та Poaceae (14,7%), які включають 58,8% всіх досліджених видів рослин. 4 родини представлені по 2 види та 6 родин – по одному.

Аналіз розподілу досліджених видів рослин за життєвими формами за класифікацією Раункієра (рис. 1) показав, що більша частина видів представлені трав'янистими рослинами серед яких найчисельнішою є група гемікриптофітів - 59%, п'яту частину становить група терофітів – 20%, незначною

кількістю представлені криптофіти – 3%. Група фанерофітів представлена як деревами, так і чагарниками і включає 18%.

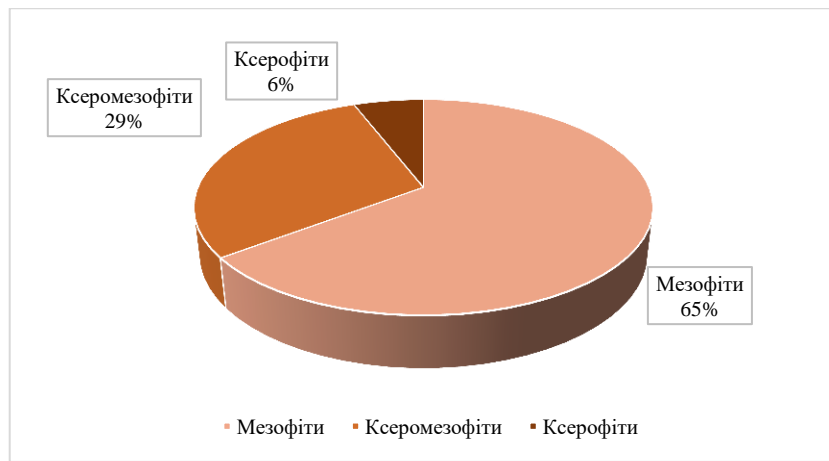
Рис. 1. Розподіл досліджених видів рослин за життєвими формами за класифікацією Раункієра

Результати екологічного аналізу досліджених видів рослин за відношенням до вологи (рис. 2) та до світла показав, що на території обстеження переважають мезофіти (65%) та багато ксеромезофітів (29%), невелику частку становлять ксерофіти (6%).

Представників інших екологічних груп за відношенням до вологи зареєстровано не було. Такі дані свідчать про мезофітність умов на обстеженій території з тенденцією до ксерофітизації, що відповідає природнім умовам росту *Stipa capillata*.

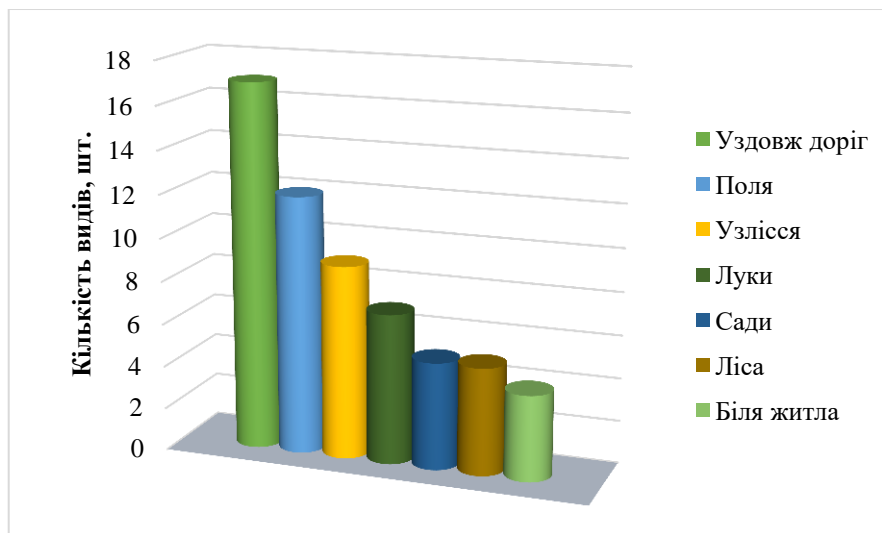
За відношенням до умов освітлення на обстеженій території спостерігаємо розподіл досліджених видів рослин між екологічними групами геліофіти та тіньовитравалі як 3:2.

Це свідчить про те, що степовий геліофітний вид *Stipa capillata* на даній території росте в затінених умовах, що може негативно впливати на подальший розвиток популяції на дослідженій території. Трав'янисті рослини цього угруповання потрапляють під полог *Juglans regia* L., *Morus nigra* L. та *Robinia pseudoacacia* L.

Рис. 2. Розподіл досліджених видів за екологічними групами за відношенням до вологи

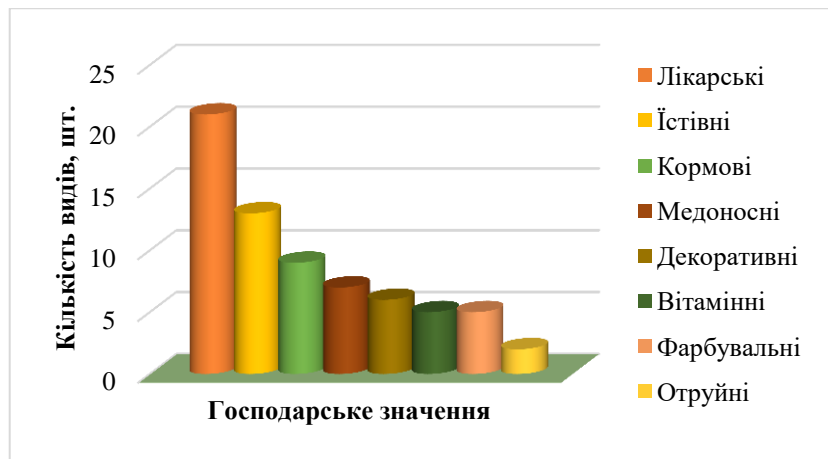
Через те, що обстежена ділянка не належить до природніх, нами було проаналізовано можливі місця зростання видів, що її створюють. Узагальнені дані наведено на рис. 3.

Рис. 3. Розподіл досліджених видів за їх місцем зростання

Аналіз рис. 3 показав, що досліджені види рослин – це рослини як природніх (луки, ліси, узлісся), так і штучних (поля, сади, уздовж доріг) фітоценозів. Більшість зареєстрованих нами видів може рости уздовж доріг (17). Також вони трапляються на полях (12), узліссях (9) та на луках (7). Деякі ростуть на територіях садів (5), лісів (5) та біля житлових будинків (4).

Проаналізовано, що досліджені види рослин можуть бути застосовані у 8 різних напрямках господарської діяльності людини (рис. 4).

Рис. 4. Розподіл досліджених видів за господарським значенням

За даними рис. 4 виявлено, що на досліджуваній території переважають лікарські рослини (21 вид), наприклад, *Chelidonium majus* L., *Arctium lappa* L., *Leonurus quinquelobatus* Gilib. Також значну кількість видів (13) застосовують як їстівні рослини, такі як *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande, *Juglans regia* L., *Rosa canina* L. та кормові (9) видів, наприклад *Aegilops cylindrica* Host, *Poa pratensis* L., *Medicago falcata* L. Трапляються важливі медоносні рослини (7 видів): *Robinia pseudoacacia* L., *Crataegus rhipidophylla* Gand., *Rosa canina* L.

Присутність в обстеженій асоціації аборигенних та адвентивних бур'янових видів, таких як *Bromus tectorum* L., *Chelidonium majus* L., *Galium aparine* L., *Ambrosia artemisiifolia* L. та *Erigeron canadensis* L. вказує на значні рудеральні порушення даного угруповання.

Висновки. / Conclusions. В даній роботі проаналізовано флористичну складову рослинного угруповання за участю червонокнижного виду *Stipa capillata* L., що було знайдено на території м. Костянтинівка Донецької області. Зареєстровано 34 види, що належать до 32 родів, 13 родин, 2-х класів відділу Magnoliophyta. Виявлено 3 провідні родини: Asteraceae – 26,5%, Brassicaceae - 17,6% та Poaceae – 14,7%. На ділянці переважають трав'янисті види рослин 82%, серед яких багаторічників 62% та однорічників – 20%. Решту становлять фанерофіти (18%), які створюють тіністі умови для рослин трав'янистого ярусу. Виявлено, що серед досліджених видів рослин хоча і переважає екологічна група геліофітів (62%), але тіньовитривалих видів також багато (38%). До того ж за відношенням до вологи найчисельнішою є група

мезофітів (65%), значну кількість займають ксеромезофіти (29%) і мало ксерофітів (6%). Тому для степового геліофітного та ксерофітного виду *Stipa capillata* умови на обстеженій території завологі та тінисті, що може негативно впливати на подальший розвиток популяції на дослідженій території. Присутність аборигенних та адвентивних бур'янів (*Bromus tectorum* L., *Ambrosia artemisiifolia* L. та *Erigeron canadensis* L.) вказує на значні порушення даного угруповання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ. / REFERENCE LIST.

1. Власенко Є. М. Напрямки забезпечення індивідуального рівня охорони *Stipa capillata* L. на території ботанічної пам'ятки природи «Заїчинські схили» (Полтавська область). *Шевченківська весна 2016: Біологічні науки*. Мат-ли XIV міжн. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. (м. Київ, 6-8 квітня). Київ, 2016. С. 148-150.
2. Навчальна практика з ботаніки. Метод. реком. / Укладачі: І. І. Кузьмішина, Л. О. Коцун, Б. Б. Коцун. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 42 с.
3. Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. Киев: Наукова думка, 1987. 548 с.
4. Червона Книга України. Рослинний світ. 2021 URL: <https://redbook-ua.org/plants/region> (дата звернення: 26.10.2022).
5. Browse the WFO Plant List URL: <https://wfoplantlist.org/plant-list/> (дата звернення: 26.10.2022).